

KOMMENTARER TILL
ALLMÄNNA RÅD

Kommentarer till Skolverkets allmänna råd om utvecklings- samtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen

**Kommentarer till
Skolverkets allmänna råd om
utvecklingssamtalet och
den skriftliga individuella
utvecklingsplanen**

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri pdf
från Skolverkets webbplats: skolverket.se/publikationer

ISSN: 1403-4549

ISBN: 978-91-7559-529-0

Grafisk produktion: AB Typoform

Skolverket, Stockholm 2022

Förord

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:424) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen är rekommendationer om arbetet med utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Genom Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:424) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen upphör Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2013:163) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen att gälla.

Det är Skolverkets förhoppning att de allmänna råden om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen, och denna publikation med kommentarer till dessa allmänna råd ska fungera som en god hjälp i skolans arbete med att stödja eleverna att utvecklas så långt som möjligt mot utbildningens mål.

Peter Fredriksson
GENERALDIREKTÖR

Innehåll

Inledning	6
1. Utvecklingssamtalet	10
2. Den skriftliga individuella utvecklingsplanen	16
Referenser	21

Inledning

Vad de allmänna råden handlar om

Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:424) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen är rekommendationer om hur lärare och rektorer bör eller kan arbeta för att uppfylla kraven i bestämmelserna som styr utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Skolverkets allmänna råd (2022:334) om extra anpassningar, särskilt stöd och åtgärdsprogram tar upp en elevs behov av stöd. Extra anpassningar kan dokumenteras i den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Därför kompletterar råden varandra i den delen.

Vilka de allmänna råden vänder sig till

De allmänna råden riktar sig i huvudsak till lärare och rektorer. Enligt 2 kap. 10 § skollagen (2010:800) får rektorn delegera vissa ledningsuppgifter och beslut åt en anställd eller uppdragstagare vid skolan. Även personer som har fått uppgifter på delegation från rektorn omfattas av de allmänna råd som vänder sig till rektorn. Huvudmannen har enligt 2 kap. 8 § skollagen ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med skolförfattningarna. Rektorer och lärare ska ges förutsättningar att följa de allmänna råden.

De allmänna råden om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen gäller för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Avsnittet om utvecklingssamtalet avser alla årskurser i grundskolan och motsvarande skolformer. Det andra avsnittet om den skriftliga individuella utvecklingsplanen avser de årskurser¹ i grundskolan och motsvarande skolformer där det enligt skollagen finns ett krav på att upprätta en skriftlig individuell utvecklingsplan, det vill säga de årskurser där betyg inte sätts. Då skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen kan avsnitt två vara relevant även för övriga årskurser.

Hur materialet är strukturerat

Denna publikation med kommentarer till Skolverkets allmänna råd om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen är indelade i två avsnitt. Varje avsnitt i publikationen är i sin tur indelat i tre delar: aktuella bestämmelser, återgivanden av de kungjorda allmänna råden och kommentarer. Avsnitten kommer i följande ordning: utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Aktuella bestämmelser

Varje avsnitt inleds med en hänvisning till de bestämmelser som avsnittets allmänna råd grundar sig på. Skolverkets allmänna råd utgår alltid från en eller flera bestämmelser. Dessa allmänna råd grundar sig på bestämmelser i skollagen (2010:800).

1. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ samt 13 kap. 13 § skollagen (2010:800).

Allmänna råd

Skolverkets allmänna råd kungörs i Skolverkets författningssamling (SKOLFS). De är rekommendationer om hur huvudmän, rektorer och lärare kan eller bör arbeta för att uppfylla kraven i bestämmelserna. Allmänna råd syftar till att påverka utvecklingen i en viss riktning och till att främja en enhetlig rättstillämpning. Råden bör alltså följas om skolan inte handlar på ett annat sätt som gör att kraven i bestämmelserna uppfylls.

Kommentarer

Kommentarerna ska göra det lättare att förstå och tillämpa de allmänna råden. Kommentarererna ska ses som ett stöd vid tillämpningen av råden.

Hur begrepp används i materialet

Läroplanen

Läroplanerna² behandlar skolans värdegrund och uppdrag, övergripande mål samt riktlinjer för utbildningen. Till läroplanerna hör även kursplaner, betygs-kriterier och kriterier för bedömning av kunskaper.³ När samtliga delar (läroplan, kursplaner och betygs-kriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper) åsyftas i materialet används begreppet läroplan för att underlätta läsandet av kommentarer till de allmänna råden om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Betygs-kriterier och kriterier för bedömning av kunskaper

Betygs-kriterier används vid betygs-sättning och kriterier för bedömning av kunskaper används för de årskurser där betyg inte sätts.

Skola

Begreppet skola används genomgående i materialet för att benämna skolenhet, för vilken rektorn är ansvarig.

Vårdnadshavaren

Begreppet vårdnadshavaren används genomgående i materialet för att benämna såväl en som två vårdnadshavare.

-
2. Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet, förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan, förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall och förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall.
 3. Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:19) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygs-kriterier för grundskolans ämnen, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) om betygs-kriterier för samiska, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:29) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygs-kriterier för grundsärskolans ämnen och ämnesområden, Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:57) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygs-kriterier för vissa ämnen i specialskolan, samt Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:67) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygs-kriterier för vissa ämnen i specialskolan för döva eller hörselskadade elever med utvecklingsstörning.

Hur de två avsnitten i materialet förhåller sig till varandra

Utvecklingssamtalet ska genomföras två gånger per läsår i alla årskurser. Avsnitt ett är därför relevant för samtliga årskurser. För de årskurser där betyg inte sätts och i de fall då vårdnadshavare och elev inte begär betyg i högre årskurser (grundsärskolan och specialskolan) ska en skriftlig individuell utvecklingsplan tas fram en gång per läsår i samband med utvecklingssamtalet.⁴ Den skriftliga individuella utvecklingsplanen utgår från samma information och underlag som lämnas vid utvecklingssamtalet. Det finns hänvisningar mellan de två avsnitten vilket innebär att de i vissa delar överlappar och kompletterar varandra.

4. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ samt 13 kap. 13 § skollagen.

AVSNITT 1

Utvecklingssamtalet

1. Utvecklingssamtalet

Aktuella bestämmelser

De allmänna råd om utvecklingssamtalet som kommenteras i det här avsnittet utgår från bestämmelser i skollagen.⁵

Allmänna råd

I Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:424) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen finns följande allmänna råd i avsnittet 1 *Utvecklingssamtalet*.

Rektorn bör

1. skapa förutsättningar för att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med utvecklingssamtalet.

Läraren bör

2. ge förutsättningar för ett trepartssamtal mellan eleven, vårdnadshavaren och läraren som präglas av respekt och förtroende mellan parterna,
3. ge möjlighet till ömsesidig information mellan eleven, vårdnadshavaren och läraren så att samtalet bildar utgångspunkten för hur skolan främjar elevens fortsatta utveckling, samt
4. tydliggöra vilket ansvar skolan, eleven och vårdnadshavaren har för att eleven ska uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygs-kriterierna och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen.

5. 1 kap. 4 §, 2 kap. 9 §, 3 kap. 2 och 3 §§, 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen.

Kommentarer

Utvecklingssamtalet är framåtsyftande. Samtalet handlar om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas samt om vilka insatser som behövs för att eleven ska uppfylla betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Utvecklingssamtalet är också tillbakablickande eftersom den information som ges utgår från en utvärdering av elevens utveckling.

Kommentarerna om utvecklingssamtalet avser alla årskurser i grundskolan och motsvarande skolformer.

Rektorns ansvar som pedagogisk ledare (det allmänna rådet 1)

För att stärka lärarnas kompetens när det gäller utvecklingssamtalet behöver rektorn avsätta tid för diskussioner och samtal mellan lärarna om hur utvecklingssamtalet kan genomföras och utvärderas. Diskussionerna kan till exempel handla om vilka formuleringar som kan användas för att undvika subjektiva värderingar om eleven.

Det är också viktigt att rektorn inför utvecklingssamtalet ger lärarna förutsättningar att utbyta information om de elever som lärarna har gemensamt ansvar för. Detta underlättar för den lärare som håller i utvecklingssamtalet och kan bidra till en samlad bild av varje elevs kunskaper.

Om lärarna har en samsyn på hur utvecklingssamtalet genomförs blir möjligheterna bättre för eleven och vårdnadshavaren att få en enhetlig och tydlig information om elevens kunskapsutveckling. Det kan också bidra till att gynna elevens utveckling oavsett vilken lärare eleven och vårdnadshavaren möter i samtalet.

Genom att samtala med lärarna om hur arbetet med utvecklingssamtalen fortlöper kan rektorn få en bild av hur verksamheten fungerar och hur elevernas behov ser ut. På så sätt får rektorn också förutsättningar för att se till att det görs nödvändiga anpassningar i undervisningen och verksamheten för att möta elevernas behov. Även elevhälsan kan bidra med stöd i arbetet med att anpassa den pedagogiska verksamheten efter elevens behov.

Förutsättningar för ett trepartssamtal (det allmänna rådet 2)

Enligt skollagen ska utvecklingssamtalet hållas minst en gång per termin i samtliga årskurser i grundskolan och motsvarande skolformer. Samtalet kan äga rum när som helst under terminen. Det är läraren som ytterst är ansvarig för utvecklingssamtalet och därmed också ansvarig för att i god tid föreslå en tidpunkt för samtalet till eleven och vårdnadshavaren.

Det är betydelsefullt att utvecklingssamtalet blir ett samtal mellan de tre parterna eleven, vårdnadshavaren och läraren. Då kan utvecklingssamtalet ge en bredare beskrivning av elevens skolsituation och bidra till att eleven kan utvecklas på bästa sätt. Rektorn och lärarna behöver ha diskuterat igenom hur de kan agera i de fall vårdnadshavaren inte vill delta i ett gemensamt utvecklingssamtal.

Läraren bör i undervisningen analysera elevens kunskapsutveckling och utveckling i övrigt och även återkoppla till eleven, på ett för eleven begripligt sätt. Eleven får därmed förståelse för hur det går och vad som förväntas i skolarbetet. Det finns inga krav på att läraren ska dokumentera allt det som eleven visar vid både formella och informella bedömningsituationer, men det kan

vara värdefullt även för lärarens eget arbete att bedömningen och analysen av elevens prestationer dokumenteras.⁷

Det är viktigt att både undervisningen och utvecklingssamtalet kännetecknas av att läraren visar tilltro till, och har positiva förväntningar på, elevens möjligheter att utveckla ett ökat eget ansvar för och inflytande över sitt skolarbete. Eleven kan i sin tur vara delaktig i utvecklingssamtalet genom att själv värdera och beskriva sitt skolarbete.

Utvecklingssamtalet behöver omfatta konkret och relevant information också om utvecklingen i ämnen som läraren själv inte ansvarar för. Det förutsätter att lärarna samarbetar inför utvecklingssamtalen. De lärare som undervisar eleven informerar den lärare som genomför utvecklingssamtalet om elevens kunskapsutveckling och om hur eleven kan utvecklas. I vissa fall kan även information från elevhälsan bidra till en mer fullständig beskrivning av elevens skolsituation.

Information (det allmänna rådet 3)

Utvecklingssamtalet omfattar både elevens kunskapsutveckling och elevens sociala utveckling. På det sättet ger utvecklingssamtalet en möjlighet för både eleven och vårdnadshavaren att få en mer samlad information om elevens skolsituation än vad som är möjligt för läraren att fortlöpande ge i undervisningen. Informationen lyfter fram elevens utvecklingsmöjligheter och uttrycker vad eleven kan och vad eleven behöver utveckla vidare i enlighet med läroplanen.⁸ Under samtalet kan även i förekommande fall, uppföljningar av extra anpassningar och hjälpmedel tas upp.

Informationen i utvecklingssamtalet ska grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i förhållande till läroplanen och betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper.⁹ När utvecklingssamtalet handlar om elevens sociala utveckling är det betydelsefullt att läraren utgår från målen i läroplanens andra del, bland annat avsnitten *Normer och värden*, *Elevernas ansvar och inflytande* samt *Skolan och omvärlden*.

Det är grundläggande att skolans information till eleven och vårdnadshavaren är saklig och tydlig. Vidare ska eleven själv få möjlighet att beskriva sitt skolarbete och hur hon eller han upplever sin skolsituation. Det kan finnas olika situationer i skolan som eleven kan behöva hjälp med, till exempel sådant som rör undervisningen, relationer eller trivsel. Samtalet ger även vårdnadshavaren möjlighet att ge läraren sin bild av hur eleven upplever situationen. På så sätt kan vårdnadshavaren vara ett viktigt stöd i lärarens arbete med att skapa gynnsamma förutsättningar för eleven.

Det är viktigt att informationen om elevens kunskapsutveckling eller sociala utveckling inte innehåller subjektiva beskrivningar av elevens karaktär, som kan kränka elevens personliga integritet. Detta kan även påverka elevens självbild.

7. Kommentarer till Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:417) om betyg och prövning.

8. 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § och 13 kap. 12 § skollagen.

9. 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen. Vid en ämnesövergripande undervisning är det viktigt att utvärderingen görs i varje enskilt ämne eller ämnesområde utifrån betygskriterierna eller kriterierna för bedömning av kunskaper.

Sådana beskrivningar kan till exempel vara ”pigg och glad”, ”slarvig” eller ”stökig”. Beskrivningarna riskerar att inte visa respekt för eleven som person eller för alla individers lika värde.¹⁰ Det kan samtidigt finnas skäl att i samtalet ta upp både positiva och negativa beteenden, eftersom de kan påverka skol-situationen och därför kan behöva diskuteras.

Ansvar (det allmänna rådet 4)

Vid utvecklingssamtalet diskuteras de insatser från skolan som ska hjälpa eleven att nå framgång i skolarbetet. Insatser ska grunda sig på den utvärdering läraren gör inför utvecklingssamtalet.¹¹ Det är väsentligt att skolans insatser formuleras och konkretiseras på ett sådant sätt att skolans ansvar för elevens utveckling framgår tydligt.

Det bör också vara tydligt hur insatserna gör det möjligt för eleven att ta ett personligt ansvar för sitt skolarbete. Det är då betydelsefullt att eleven förstår vad som förväntas för att kunna ta nästa steg i sin utveckling. Även vårdnadshavaren kan genom sin kännedom om eleven bidra till att insatserna blir så bra som möjligt.

Eventuella överenskommelser mellan eleven, vårdnadshavaren och läraren kan dokumenteras av läraren som stöd för uppföljning av elevens utveckling. Åtaganden som överenskommit kan utgöra underlag för planering av den fortsatta undervisningen.

Valet av insatser kan behöva diskuteras före utvecklingssamtalet, till exempel i arbetslaget eller med representanter för elevhälsan. På så sätt kan alla berörda komma överens om vilka specifika insatser som gynnar elevens utveckling. Det kan bland annat handla om att anpassa och förändra undervisningen eller att genomföra olika stödinsatser där även elevhälsan kan kopplas in.

Det händer ibland att eleven riskerar att inte uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas.¹² Personalen på skolan har ett ansvar att uppmärksamma detta. Om extra anpassningar inte är ett tillräckligt stöd ska personalen meddela detta till rektorn så att elevens behov av särskilt stöd utreds.¹³ I det arbetet kan rektorn också behöva koppla in elevhälsan. Skolan har ansvaret för att ta reda på elevers olika behov för att kunna välja de insatser som bäst gynnar eleven. I skollagen anges att utvecklingssamtalet¹⁴ i vissa fall ska resultera i ett åtgärdsprogram.¹⁵

10. Se Skolverket (2010), Skriftliga omdömen i grundskolans individuella utvecklingsplaner (rapport 340).

11. 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen.

12. 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen.

13. 3 kap. 5 och 7 §§ skollagen.

14. 10 kap. 12 §, 11 kap. 15 §, 12 kap. 12 § samt 13 kap. 12 § skollagen.

15. 3 kap. 9 § skollagen.

AVSNITT 2

Den skriftliga individuella utvecklingsplanen

2. Den skriftliga individuella utvecklingsplanen

Aktuella bestämmelser

De allmänna råden om den skriftliga individuella utvecklingsplanen som kommenteras i det här avsnittet utgår från bestämmelser i skollagen.¹⁶

Allmänna råd

I Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:424) om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen finns följande allmänna råd i avsnittet 2 *Den skriftliga individuella utvecklingsplanen*.

Rektorn bör

1. skapa förutsättningar för att tillsammans med lärarna utveckla arbetet med den skriftliga individuella utvecklingsplanen, samt
2. tillsammans med lärarna utveckla ändamålsenliga former för dokumentation som kan användas i den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Läraren bör utforma den skriftliga individuella utvecklingsplanen så att den

3. stärker elevens och vårdnadshavarens delaktighet för att ge eleven ökade möjligheter att ta ansvar för sin utbildning,
4. utgår från lärarens sammanställda information om elevens kunskaper i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna,
5. ger tydlig information om eleven riskerar att inte uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas,
6. utgår från elevens styrkor, förutsättningar och intressen och uttrycker positiva förväntningar på eleven med tilltro till elevens möjligheter att utvecklas,
7. tydliggör vilket ansvar skolan, eleven och vårdnadshavaren har för att eleven ska uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen, samt
8. tar hänsyn till elevens integritet.

16. 3 kap. 2 §, 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ samt 13 kap. 13 § skollagen.

Kommentarer

Den skriftliga individuella utvecklingsplanen är både tillbakablickande och framåtsyftande. Den ska innehålla omdömen om elevens kunskapsutveckling. Den ska också sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen. Om eleven har behov av extra anpassningar ska även dessa ingå i planen.¹⁷

Skolverket erbjuder ett stödmaterial för den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Materialet ger exempel på hur omdömen och den framåtsyftande planeringen kan se ut.¹⁸ Avsikten är att stödmaterial ska underlätta för skolan att uppfylla författningarnas krav samt förenkla och minska lärarnas administrativa arbete.

Kommentarerna här nedanför om den skriftliga individuella utvecklingsplanen avser de årskurser där det enligt skollagen finns krav på att en skriftlig individuell utvecklingsplan ska upprättas. Skriftlig information om elevens skolgång får ges även vid andra tillfällen.¹⁹ Därför kan detta avsnitt vara relevant även för övriga årskurser.

Rektorns ansvar för den skriftliga individuella utvecklingsplanen (det allmänna rådet 1)

Rektorn bör organisera verksamheten så att lärarna får möjlighet att tillsammans diskutera och utveckla arbetet med den skriftliga individuella utvecklingsplanen. Detta ger förutsättningar för likvärdig bedömning och gemensamma former för konstruktiv återkoppling.

I grundskolans årskurser 6–9 kan en elev eller elevens vårdnadshavare begära betyg i ett eller flera ämnen.²⁰ Eftersom eleven då får både betyg och en skriftlig individuell utvecklingsplan samma termin är det viktigt att rektorn och lärarna har diskuterat hur dokumentationen runt betyg och den skriftliga individuella utvecklingsplanen kan samordnas.²¹

Det är angeläget att rektorn ger utrymme för överföring av de bedömningar som görs av varje lärare i respektive ämne till den lärare som har ansvar för utvecklingssamtalet. Gemensamma rutiner och arbetsätt på skolan inom detta område kan göra det möjligt för flera lärare att vara delaktiga i bedömningen av elevens prestationer. Rektorns ledning av den pedagogiska verksamheten innebär också att tillsammans med lärarna se till att överföringen av information om elevernas kunskapsutveckling fungerar både inom skolan och mellan skolor.

Utöver omdömen om elevens kunskapsutveckling kan rektorn besluta att utvecklingsplanen ska innehålla omdömen om elevens utveckling i övrigt inom ramen för läroplanen.²² Det är då elevens sociala utveckling som avses. När det handlar om elevens sociala utveckling är det betydelsefullt att läraren utgår från målen i läroplanens andra del, bland annat avsnitten *Normer och värden*, *Elevernas ansvar och inflytande* samt *Skolan och omvärlden*. Rektorn kan då

17. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § samt 13 kap. 13 § skollagen.

18. Skolverket (2017), Stödmaterial – Den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

19. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 och 16 a §§, 12 kap. 13 och 13 a §§ samt 13 kap. 13 § skollagen.

20. 11 kap. 19 § skollagen.

21. 11 kap. 16 a § och 12 kap. 13 a § skollagen. Detta gäller även för elever i årskurs 7–10 i specialskolan som läser enligt grundskolans kursplaner.

22. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § skollagen.

tillsammans med lärarna diskutera hur skolans ansvar för de valda delarna tydliggörs i skolans insatser för att främja elevens fortsatta utveckling. Detta påverkar hur den skriftliga individuella utvecklingsplanen formuleras.

Omdömen om elevens sociala utveckling eller kunskapsutveckling beskrivs i kommentarerna under *Information (det allmänna rådet 3)* i avsnittet om utvecklingssamtalet.

Former för dokumentation (det allmänna rådet 2)

För att underlätta för lärarnas administrativa arbete bör rektorn tillsammans med lärarna utveckla ett effektivt sätt att samla och dokumentera bedömningar av elevens kunskaper. Ett gemensamt språk bland lärarna underlättar förståelsen av informationen i den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

I skolor som har eller avser att välja digitala system för dokumentation kan det vara lämpligt att rektorn samråder med huvudmannen för att säkerställa att systemen är funktionella för lärarnas arbete och inte föranleder onödig dokumentation.

Elevens och vårdnadshavarens delaktighet (det allmänna rådet 3)

För att eleven och vårdnadshavaren ska kunna vara delaktiga i den skriftliga individuella utvecklingsplanen är det viktigt att läraren har informerat om hur undervisningen utgår från läroplanen. Det är också viktigt att den skriftliga individuella utvecklingsplanen är utformad så att den inbjuder till delaktighet och visar på skolans tilltro till elevens möjlighet att utvecklas.

Den skriftliga individuella utvecklingsplanen kan vara ett redskap för läraren att främja utvecklingen av elevens förståelse för sitt eget lärande. Därigenom kan eleven ges förutsättningar att ta ett ökat ansvar för sina studier. Det kan ske genom självvärderingar och olika typer av dokumentation, till exempel portfolior och loggböcker. Eleven ställer då sin egen och andras bedömning i relation till egna arbetsprestationer och förutsättningar.

Sammanställning av information – omdömen (det allmänna rådet 4)

Lärarens sammanställda information uttrycks i den skriftliga individuella utvecklingsplanen i form av omdömen som samlats in från varje undervisande lärare. Hur omdömena utformas bestäms lokalt av rektorn på varje skola. Rektorns ansvar och beslutsfattande beskrivs i kommentarerna till de allmänna råden 1 och 2 i avsnittet om utvecklingssamtalet. Omdömen kan utformas på olika sätt. Informationen som beskriver elevens kunskaper kan utformas till exempel med hjälp av symboler, kryss i en mall eller andra sätt som bidrar till elevens förståelse. Skolverket erbjuder också stödmaterial och blanketter för den skriftliga individuella utvecklingsplanen.²³

Den skriftliga informationen i den individuella utvecklingsplanen behöver kompletteras med en mer nyanserad muntlig information om vad eleven kan utveckla för att komma vidare. Inget hindrar att information om elevens kunskapsutveckling ges vid fler tillfällen än vid utvecklingssamtalet.

Omdömena i den skriftliga individuella utvecklingsplanen kan inte likställas med betyg, även om de till formen kan likna betyg. Betyg är ett nationellt formaliserat och standardiserat omdöme om en elevs kunskaper med fastställda beteckningar och som relaterar till betygs-kriterier som kompletterar kursplanen i varje ämne. Det är därför inte ändamålsenligt att använda den nationella betygsskalan i utvecklingsplanen.

23. Skolverket (2017), Stödmaterial – Den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Eleven riskerar att inte uppfylla de kriterier för bedömning av kunskaper eller betygskriterier som minst ska uppfyllas (det allmänna rådet 5)

Det är betydelsefullt att eleven och vårdnadshavaren tidigt får information om elevens kunskaper riskerar att inte uppfylla de betygskriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas i förhållande till kriterierna för bedömning av kunskaper i årskurserna 1 och 3 (årskurserna 1 och 4 i specialskolan), eller betygskriterierna i årskurs 6 (årskurs 7 i specialskolan).²⁴ Om eleverna får betyg från årskurs 4 och 5 (årskurs 5 och 6 i specialskolan) behöver inte en individuell utvecklingsplan utarbetas för dessa årskurser.²⁵ Det är viktigt att informationen tydligt beskriver vad eleven behöver förbättra och vilka åtgärder skolan kommer att vidta. Omdömena kan vara ett av flera sätt att uppmärksamma eleven och vårdnadshavaren på att eleven har behov av stödåtgärder. Om ett åtgärdsprogram utarbetas behöver inte den skriftliga individuella utvecklingsplanen innehålla en sammanfattning av vilka insatser i form av särskilt stöd som eleven behöver för att uppfylla kriterierna för bedömning av kunskaper eller betygskriterierna för årskurs 6 (årskurs 7 i specialskolan).²⁶ För nyanlända elever i årskurs 7–9 gäller även särskilda bestämmelser om individuella studieplaner.²⁷

Den framåtsyftande planeringen (de allmänna råden 6 och 7)

Informationen om elevens kunskapsutveckling som eleven och vårdnadshavaren får i samband med utvecklingssamtalet ligger till grund för den framåtsyftande planeringen som upprättas vid samtalet.

Inför utvecklingssamtalet kan skolan ha diskuterat vilka insatser som gynnar eleven bäst. Det kan till exempel handla om anpassningar och förändringar av utformning och genomförande av undervisningen samt olika stödinsatser. Det är viktigt att skrivningarna om skolans insatser inte formuleras så att ansvaret läggs ensidigt på eleven.

I den framåtsyftande planeringen redovisar läraren för eleven och vårdnadshavaren vad skolan gör för att stödja och stimulera elevens fortsatta kunskapsutveckling. I planeringen dokumenteras också vad eleven och vårdnadshavaren kan göra och ta ansvar för. Det är viktigt att alla parter är delaktiga i den framåtsyftande planeringen och att den innehåller realistiska målsättningar för eleven.

Positiva förväntningar har stor betydelse för elevens resultat i skolarbetet. Både undervisningen och uppföljningen av den framåtsyftande planeringen i utvecklingsplanen ger läraren kännedom om elevens starka sidor. Genom att läraren lyfter fram elevens styrkor i de olika ämnena kan elevens självuppfattning och självförtroende förstärkas.

Det är också viktigt att den framåtsyftande planeringen bidrar till att eleven ser sitt arbete som meningsfullt och att eleven förstår vad som förväntas för att utvecklas vidare. Genom att läraren i sin utvärdering identifierar och konkretiserar elevens framsteg och styrkor och utgår från dessa vid utformningen av den framåtsyftande planeringen blir nästa steg i utvecklingen begriplig för eleven. Läraren kan sedan regelbundet göra återkopplingar och komma tillbaka till detta i den ordinarie undervisningen.

24. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § skollagen.

25. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § skollagen.

26. 10 kap. 13 §, 11 kap. 16 §, 12 kap. 13 § och 13 kap. 13 § skollagen.

27. 3 kap. 12 g § skollagen.

Integritetskänsliga uppgifter om eleven (det allmänna rådet 8)

I kommunala och i förekommande fall regionala grund- och grundsärskolor och statliga same- och specialskolor gäller offentlighetsprincipen. Offentlighetsprincipen innebär en rätt att ta del av offentliga uppgifter i allmänna handlingar. En handling som en skola tar fram blir oftast allmän när den finns i slutligt skick och skickas i väg, skrivs under eller något liknande förfarande. En handling som kommer in till en skola blir allmän redan då den inkommer till skolan. Uppgifter i allmänna handlingar är offentliga om det inte finns någon bestämmelse i offentlighets och sekretesslagen (2009:400) som skyddar uppgiften.

När det gäller skriftliga individuella utvecklingsplaner utformas dessa idag med målsättningen att de ska vara offentliga handlingar. De behöver därför upprättas på ett sådant sätt att de tar hänsyn till elevens integritet, men ändå uppfyller kraven enligt skollagen. Uppgifter i skriftliga individuella utvecklingsplaner kan i vissa fall skyddas av sekretesslagstiftningen.²⁸

I fristående grund- och grundsärskolor gäller inte offentlighetsprincipen. Handlingar på en fristående skola är därmed inte allmänna handlingar och skolan är inte skyldig att lämna ut handlingar på begäran. I fristående skolor gäller inte heller sekretessbestämmelserna i offentlighets och sekretesslagen. Däremot finns det bestämmelser i skollagen²⁹ som handlar om tystnadsplikt vid enskilt bedrivna skolor och dessa bestämmelser kan ge samma skydd för vissa uppgifter.

Det finns en bestämmelse i skollagen som syftar till att underlätta överlämningen av elevers uppgifter vid övergångar mellan och inom skolformer.³⁰ Vid en sådan överlämning kan dokumentation kring elevens kunskapsutveckling såsom den skriftliga individuella utvecklingsplanen ingå. Om skolan bedömer att en överlämning behövs måste man också bedöma vilka uppgifter som är relevanta att lämna över till den nya skolan. Detta gäller oavsett om den avlämnande skolenheten är offentlig eller enskild. Det är även viktigt att säkerställa att behandlingen av personuppgifter i skolan följer bestämmelserna i EU:s dataskyddsförordning (GDPR).³¹

28. Se offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och även betänkandet (SOU 2011:58) Skolans dokument – insyn och sekretess (s. 146 f).

29. 29 kap. 14 § skollagen.

30. 3 kap. 12 j § skollagen.

31. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning) samt 26 a kap. skollagen.

Referenser

Lagar

Offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Skollagen (2010:800)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)

Förordningar

Förordningen (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Förordningen (SKOLFS 2010:250) om läroplan för specialskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

Förordningen (SKOLFS 2010:251) om läroplan för sameskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet i vissa fall

Förordningen (SKOLFS 2010:255) om läroplan för grundsärskolan

Skolverkets författningssamling

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:19) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för grundskolans ämnen

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:23) om betygskriterier för samiska

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:29) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för grundsärskolans ämnen och ämnesområden

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:57) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för vissa ämnen i specialskolan

Skolverkets föreskrifter (SKOLFS 2011:67) om kriterier för bedömning av kunskaper och betygskriterier för vissa ämnen i specialskolan för döva eller hörselskadade elever med utvecklingsstörning

Kommentarer till Skolverkets allmänna råd

Kommentarer till Skolverkets allmänna råd (SKOLFS 2022:417) om betyg och prövning

Statens offentliga utredningar

SOU 2011:58 Skolans dokument – insyn och sekretess

Övrigt

Skolverket (2010) – Skriftliga omdömen i grundskolans individuella utvecklingsplaner (rapport 340)

Skolverket (2017), Stödmaterial – Den skriftliga individuella utvecklingsplanen.

Dessa kommentarer till Skolverkets allmänna råd om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen är avsedda för grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan. Syftet är att de allmänna råden kan vara ett stöd för lärare och rektorer. De allmänna råden vänder sig också till huvudmännen som har ansvaret för att utbildningen genomförs i enlighet med skolförfattningarna.

Materialet om utvecklingssamtalet och den skriftliga individuella utvecklingsplanen behandlar utvecklingssamtalet samt omdömen och framåtsyftande planering i den skriftliga individuella utvecklingsplanen.